pakrantėje.

Žvalgant 1983 m. melioruojamą R piliakalnio gyvenvietės dalį, į R nuo piliakalnio, už Pilsupio esančioje dirbamoje kalvoje aptikt I-II m.e. tūkst. pradžios gyvenimo pėdsakų. II tūkst. pradžioje gyvenvietė čia buvo užėmusi apie 2,5-3 ha plotą. Iš viso abi šios gyvenvietės dalys tais laikais siekė apie 5 ha plotą.

Be to, R gyvenvietės dalies P pakraštyje 1983 m. rastas ir mitologinis 0,9x1,1x1,4 m dydžio akmuo, kurio paviršiuje išgręžtos 75 3-6 cm skersmens ir 0,5-2 cm gylio duobutės. Aplink šį akmenį buvo ir daugiau panašaus dydžio akmenų, tik be ženklų ir išlikusių senos laužavietės pėdsakų. Tai rodo, kad čia senovėje greičiausiai buvusi pagonių kulto vieta.

Elena Grigalavičienė

SOKIŠKIŲ PILIAKALNIS

1982-1983 m. MAII tęsė Sokiškių piliakalnio, Ignalinos raj., tyrinėjimus, pradėtus dar 1980 m. (žr.: ATL 1980 ir 1981 metais. V., 1982, p. 24-27). Toliau tirta aikštelė, atidengtas dar 527 m^2 plotas. Iškasta aikštelės aukščiausia dalis (ŠV pakraštys, ŠR jos galas), taip pat 26 m ilgio ir 2 m pločio bandomoji perkasa nuolaidžiojoje jos dalyje.

Nustatyta, kad ankstyvajame piliakalnio egzistavimo laikotarpyje buvo iškastas apie 2 m gylio ir 3-6 m pločio griovys, kuris tęsėsi ne tik ŠV, bet ir ŠR aikštelės pakraščiu ir baigėsi R aikštelės gale. Atidengto griovio ilgis - 50 metrų. Šalia griovio aikštelėje buvo pylimėlis ir už jo vėl griovelis. Laikui bėgant, pylimėlis buvo didintas ir griovelis užpiltas. Be to, įvairiu laikotarpiu šalia griovelio, o vėliau jo vietoje buvo sukalta

7-8 cm storio stulpelių eilės, liudijančių, jog čia būta užtvaros iš kuolų, perpintų šakomis.

Pagal griovį aikštelėje stovėję pastatai: atidengta netvarkingų akmenų grindinių, židinių, taip pat degėsių. Židinius sudarė apie 1 m skersmens apskriti akmenų grindinėliai. Pastatai buvę antžeminiai, stulpinės konstrukcijos. Keletas nedidelių pastatų, kurių sienas sudarė vienas prie kito įkalti stulpai, su viduryje esančiu židiniu, laikytini kalvėmis.

Išsiskyrė vienas daug vėlyvesnis pastatas - žeminė, įkasta į nejudintą pagrindą. Išliko stačiakampė, 5 m ilgio ir 3,5 m pločio, 1,3 m gylio duobė stačiomis sienomis. Jos viduryje, pagrinde buvo trikampis pakilimas, kurį supo apie 15 cm gylio ir 30 cm pločio griovelis. Centre buvę akmenų ir degto molio plotelių. Dviejų sienų viršutinėje dalyje išlikusios įstrižos stulpavietės rodo, kad pastatą dengė keturšlaitis (?) stogas. Ši žeminė įkasta į ankstyvąjį kultūrinį sluoksnį. Ją užpildančioje žemėje rasti vėlyviausi geležiniai bei žalvariniai šio piliakalnio dirbiniai (pentinas, ietigalio galas, lenktas peilis, pjautuvėlis, žalvarinė grandelė ir kt.), datuojami III-IV m.e.a.

Įdomus radinys yra didžiulis 0,8 m aukščio, 1,2 m ilgio ir 0,8 m pločio akmuo, pastatytas ant apskrito akmenų grindinėlio, primenančio židinį, kultūrinio sluoksnio viduriniame horizonte. Viena akmens pusė nulyginta, su netvarkingais įbrėžimais atsukta į R. Apie 20 cm aukščiau akmens pagrindo iš visų pusių 1-1,5 m atstumu jį supo smulkių akmenų grindinėlis. Tokia akmens padėtis leidžia spėti jį buvus ritualinės paskirties.

Pastatai su jiems būdingais židiniais - apskritais akmenų grindinėliais - stovėjo aikštelės viduryje, aukščiausioje jos vietoje ir priklausė viduriniajam horizontui. Vėlyvasis horizon-

tas čia buvo visai sunaikintas. Iš ankstyvojo ir vėlyvojo kultūrinio sluoksnio horizonto šioje aikštelės dalyje išliko atskirų radinių.

Būdingiausi radiniai - keramika brūkšniuotu paviršiumi, akmens, kaulo, rago bei molio dirbiniai. Per visą tyrinėjimų laikotarpį rasta daugiau 10.000 puodų šukių, apie 60 jų lizdų. Daugiausia šukių - yra puodų su brūkšniuotu paviršiumi, „S" profilio ir tiesiomis sienelėmis. Nežymi dalis brūkšniuotų briauninės formos puodų šukių būdinga tik viršutiniam kultūrinio sluoksnio horizontui. Puodų šukių lygiu paviršiumi rasta nedaug, pradedant nuo viduriniojo horizonto. Puodų lygiu paviršiumi forma artima brūkšniuotųjų. Pavienės grublėtos, gnaibytos, lygiu paviršiumi šukės rastos tik senesniam kultūriniam sluoksnyje iškastose duobėse.

Aptikta akmeninių kirvių su skyle kotui fragmentų, įtveriamųjų kirvių, kaltų, pradėtų gręžti akmenų, išgrąžų ir kt. Kaulinių dirbinių tarpe - ylos, kaltai, grandukai, rėžtukai, peiliai, rankenos, ietigaliai, strėlės, smeigtukai ir įvairūs neaiškios paskirties dirbiniai. Iš molio buvo gaminami svareliai ir verpsteliai. Rastas plokščias kaulinis ietigalis, greičiausiai pagamintas, sekant žalvarinių ietigalių formą. Be to, aptiktas kaulinis strėlės antgalis su užbarzda - pirmas to tipo radinys šiame piliakalnyje. Ypač gausu kaulinių smeigtukų. Čia iškasti penki ąseliniai smeigtukai, vienas plokščias karpytais kraštais ir vienas vinies formos galvute. Iš žvėrių ilčių buvo daromi amuletai.

Svarbūs radiniai, kurie patvirtina žalvarinių dirbinių vietinę gamybą. Be jau anksčiau čia aptiktų molinio kaušelio, tiglių, piliakalnyje rasta keliasdešimt molinių liejimo formų fragmentų. Pažymėtina žalvarinio įmovinio kirvio su ąsele liejimo forma.

Visi minėti radiniai rodo, kad piliakalnyje buvo gyvenama visą I tūkstantmetį prieš m.e. ir pirmaisiais m.e. amžiais. Žeminėje aptiktas visai kitas radinių komplektas. Čia su žalvariniais ir geležiniais dirbiniais rasta keramika grublėtu, gnaibytu paviršiumi. Remiantis radiniais, Sokiškių piliakalnio vėliausias etapas datuotinas III-V m.e.a.

Albertas Lisanka

VILNIAUS GEDIMINO PILIES KALNO TYRINĖJIMAI 1982 M.

Gedimino pilies kalne yra numatyti pilies liekanų konservavimo ir kalno tvarkymo darbai, todėl būsimo statybinių medžiagų keltuvo vietoje PKI kalno aikštelės ŠV dalyje 1982 m. ištyrė apie 90 m^2 plotą. Gedimino kalnas plačiau buvo tyrinėtas ir anksčiau. 1938 m. jį kasinėjo Varšuvos universiteto doc. A. Ketlinska, o 1940 m. - Vilniaus miesto muziejus (vad. B. ir V. Holubovičiai). Tuomet buvo ištirtas daugiau kaip 100 m^2 plotas, aikštelės Š pakraštyje aptiktas iki 6 m storio kultūrinis sluoksnis, surinkta nemažai V-XVIII a. archeologinių radinių.

1982 m. archeologinių tyrinėjimų metu aptiktas iki 3,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kuris sąlyginai chronologiniu atžvilgiu buvo suskirstytas į atskirus horizontus.

Viršutinis kultūrinio sluoksnio horizontas labai suardytas įvairių aikštelės tvarkymo bei kitų žemės darbų. Šiame horizonte aptiktos mūrinės gynybinės sienos liekanos, rasta daugiausia XVI-XVIII a. žiestos keramikos.

Žemiau esančiame horizonte surinkti tokie archeologiniai radiniai: įmoviniai ir įtveriamieji geležiniai arbaletinių ir lankinių strėlių antgaliai, kauliniai dirbiniai ir jų dalys, šife-